

na „skuto“, „skute“ za znani pomèn (= slov. „krilo“), ki se sklada tudi z nemškim imenom „Schofs“, kedar pomenja ves podpasni del ženske oprave (Kleid) do roba ali do tál.³⁾

Kakor so pa nadévali stari Germani takim otrokom po plašču (Mantel) ime „Mantelkinder“, — tako tudi Slovenci po „skutu“ ime „skutniki“. — To misel potrjuje še neka druga „prilika“ (analogija). Beli Kranjci (Poljanci) velé namreč „kolenčič“ [okoli Metlike pa „nakolenče“] ónemu detetu, ki ga devajo nevesti na koleno.

Iz prvine so posinjali na popisani način — to se ve, da — samo majhene otroke, staro ime „skutnik“ je pa ostalo, četudi je stara šega nehala že davno. — Potihnil je pri istih Slovencih že zdavna i „skut“; ali „skutniki“ in „skutnice“ živé med njimi še dan denes.

Odkod pa izhaja „skupnik“?

Iz iste besede: „skutnik“, t. j. „skutnik“ se je izprevergel sčasoma v „skupnika“. Nekateri, katerim ni bilo ime „skutnik“ po korenu več razumljivo, začeli so govoriti „skupnik“, misleč na „skup“ (živeti), to je, podomačili so si ga.

Takih primerov imamo dosta ne samo pri Slovanih nego i pri drugih narodih, kedar zábi kák narod kateri besedi korenski pomèn ... ali ga ne zna „tujkam“.⁴⁾

Po tem takem mislim, da sem dokazal, da izhaja „skutnik“ iz debla „skut“, „skupnik“ pa iz „skutnika“.

To pa ne velja za vse „skupnike“, ki živé med narodom slovenskim, če tudi zahman iščeš te besede, kakor „skutnika“ pri Habdeliču, Belostencu, Jambrešiču in po drugih slovarjih. — Belim Kranjcem ob Kolpi blizo Metlike in v Poljanah, so „skupniki“ tudi, kedar imata dva skup v eni zidanci itd. vino; „skupniki“ so tudi, kedar vprežeta sosedas vsak svoje vole, ter orjeta skup „v četver“ („s četverico“) ... Takim „skupnikom“ je izrastlo ime res iz debla „skup“ (s-kup-a) ali prav za prav iz pridevnika: „s kup-en“ (stsl. съкупъ-нъ, conjunctus, Mikl. 930). Lahko, da so zakrivili taki „skupniki“, da so se prevrgli, kakor smo slišali, nekod i „skutniki“ ... v „skupnike“.⁵⁾

leibs, als des gewandes und dessen stelle... Prim. tudi pri Sanders-u IV. 1002. Stsl. „krilo“ (ki je pomenjalo izprva „πτέρυξ“, „ala“, „Flügel“, „Fittig“), potihnilo je po nekaterih slovenskih krajih že povse. Nékod rabi Slovincem samo še za ta (ožji) pomen, na pr.: „žena je prinesla v krilu hrušek.“ — Vendar „krilo“ ni postalo — kakor so mislili nekdanj — iz stsl. „kryti“ (tegere); prim. v Mikl. vél. slovarju 312 „ЕРИЛО“ (krilo), polj. „skrzydło“, lit. in let. „skrê“ (ê=š), circinare; currere, volare. Iz tega se vidi, da je s prvoten, odpadel bil pa že v stari slovenščini; zato so mislili menda že nekateri stari Slovenci, t. j. Rusi pri tej besedi na „kryti“ ter začeli pisati in tedaj tudi izgovarjati po krivem „krylo“ namesto „krilo“. Prim. Mikl. „Rad.“ 40 vel. slovar 850 pod „skri“ in „Wortbildungslehre“ (100), ki se že tiska. — „Skut“ in „krilo“ si nista tedaj v rodu po korenskem pomenu, da-si se jima strinjajo nekateri posamešni pomeni.

³⁾ To vé menda vsaka nemška šivilja; Adelung je pa znal samo za „Schoofs beim Männerrock“ (= bolg. „skut“.)

⁴⁾ Tako pravijo Nemci nekod namesto „Fledermaus“ „Flederwisch“, zdaj že „Federmaus“, „Federwisch“ (gl. Grimm Wrtb. III.; prim. tudi česk. „letopyř“, polj. „latoperz“ iz stsl. „netopyř“; gl. Mikl. vél. slovar 335 pod „letéti“). Slovenski železnocéstni delavci so si iz tujke „Dynamit“ napravili „deremit“, — prosti Srbi iz tujke „Dampf-schiff“ svoj „dim-š-ic“ (ne „dim-ic“). Pis.

⁵⁾ „Скупникъ“ oeconomus, šafarъ (Mikl. 930) je menda iz „сѣ“ in „купити“ (ein-, zusammenkaufen); kajti v „Sachar. skaz.“ II. 94 („Ber.“) čitaš: „skupnikъ = šafarъ, perekupenъ.“ Pis.

Slovensko slovstvo.

* *Nova puška.* Kratki in lahkoumevni poduk v orožji po vprašanjih in odgovorih za c. k. vojake, spisal in založil Andrej Komelj, c. k. stotnik 7. peš polka barona Maroičiča. V Celovcu natisnila tiskarna družba sv. Mohora. Dobiva se v knjigarnah po 26 krajc., pa tudi pri izdatelju samem.

Pod tem naslovom je ravnokar na svetlo prišla v lepem slovenskem jeziku knjižica, s katero bo velece-njeni naš rojak gotovo zeló vstregel vsem podoficirjem in oficirjem, katerim je mar za čedni materni jezik, *) da bodo se lože in zdatnejše posluževali slovenščine pri poduku, pa tudi Nemcem utegne koristiti ta knjižica, vsaj — kakor slišimo — tudi oni v vprašanjih in odgovorih še take knjižice nimajo. Gotovo je to velika zasluga neutrudljivega pisatelja „Bojne službe“ in „Kratkega poduka o zemljišči za c. k. vojake.“

Čeravno bodo te najnovejše knjižice naši vrli vojaški fantje najbolj veseli, ker v njej dobijo po najloži poti poduk, pa je moremo veseli biti vsi rodoljubi, ko vidimo, da se naše slovstvo tudi na vojaškem polji lepo množi. To je pač velik napredek, da, kakor od gosp. stotnika Komelja izdane knjižice pričajo, je slovenščina tudi v principu pri vojakihi vpeljana; če se tedaj ne razširjuje, ni ministerstvo tega krivo, ampak sploh drugi krogi, katerim je naš materni jezik trn v peti. Naj tedaj po drobni tej knjižici sežejo tudi drugi rodoljubi, ki ne nosijo vojaške suknje. Naj bralcem še povemo iz prvega in drugega vprašanja: kaj je nova puška? Nova puška se imenuje verndlovka, ki se zato tako imenuje, ker jo je Avstrijski orožni fabrikant Werndl iznašel. Ona je drugače osnovana kakor stare vojne puške.

Mnogovrstne novice.

* *Število prebivalcev na svetu.* V letošnjem letopisu, ki ga izdaja geografični zavod v Gothi pod imenom: „Die Bevölkerung der Erde“ (Prebivalci sveta) beremo, da prebivalcev na celem svetu, to je, na 2 milijonih in 448.796 □ geograf. milj, je 1397 milijonov ljudi, in sicer:

V Aziji	798 milijonov	907.000
v Evropi	302	973.000
v Afriki	206	007.000
v Ameriki	84	392.000
v Avstraliji	4	563.000

Na eni □ milji prebiva:

V Evropi	1684 ljudi,
v Aziji	982
v Afriki	380
v Ameriki	112
v Avstraliji	28

* *Pazite na papirnate goldinarje,* ker se jih precej ponarejenih nahaja po slovenskem Štajarskem. Vsi imajo pisano: Serie 0.45. Vodinega znamenja nimajo, v 2. vrsti v besedi: „Zahlungen“ se črki h in l ne držite prav druga druge, v 3. vrsti pa so besede „Folge gesetzlicher Bestimmungen“ preveč razstavljene.

Iz deželnih zborov.

Deželni zbor Kranjski.

(14. [večerna] seja dné 13. maja). Najprej je bilo na vrsti poročilo šolskega odseka o dr. Blei-

*) Menda bo vendar ta „nova puška“ pregnala stari „gver“!

weisovem načrtu postave zastran nauka slovenskega jezika na Ljubljanski realki; poročevalec je bil dr. Bleiweis sam. Ta predlog je zopet segal nasproti stranki za kožo, zategadel so se pa tudi Deschmann, pl. dr. Schrey in vitez Gariboldi na vse kriplje trudili, da bi ga bili pokopali, al Horak, dr. Zarnik in dr. Bleiweis so nasprotnike tako spodbijali ter načrt postave tako krepko zagovarjali, da je končno vendar-le obveljal. Čudna prikazen pri glasovanju je bila ta, da je dr. Razlag danes glasoval zoper glavni §. 1., memo tega, da je v šolskem odseku za-nj glasoval; po pravici je zategadel Deschmann tako glasovanje v dva stremena hudo zgrabil, rekši, da če bi bil dr. Razlag v šolskem odseku tako glasoval kakor danes, bi bil on (Deschmann), ne pa dr. Bleiweis sedel na poročevalčevem odru. — Potem je deželni zbor vsled dotičnih prošinj pripoznal in vladi priporočal, da se vasi Martinjak, Grahovo in Žerovnica odločijo iz okoliša Planinskega okrajnega sodišča in vrsté v Ložko okrajno sodišče. — Končno je deželni zbor vsled dotičnega predloga dr. Razlaga za pretresovanje vprašanja, ali in pod katerimi pogoji bi primerno bilo, dva do tri mladenče iz Kranjske z deželnimi ali državnimi podporami poslati v Berchtesgaden, da se rezljanja lesa umno naučé, — ukazal deželnemu odboru, poizvedeti, kar je potrebno ter v prihodnjem deželnem zborovanju o tem poročati.

(15. seja dne 14. maja.) Najprej se je obravnavalo o napravi nove norišnice; predlogi, ki jih je finančni odsek stavil, so se po nasvetu dr. Bleiweisa nekoliko spremenili in se deželno-zborni sklepi vsled tega zdaj glasé tako-le: 1) deželnemu odboru se naroča, potrebno učiniti, da se nova zdravnišnica za blazne kar prej, vsikakor pa do novembra meseca leta 1878 napravi, 2) v ta namen naj se deželni odbor pred vsem na porabo poslopij in zemljišč sedanje deželne posilne delavnice ozira, 3) ako bi se posilna delavnica v ta namen ne mogla pridobiti ali pa ne dala dobro obrniti, o čemur naj deželni odbor nemudoma zasliši mnenje izvedencev, zdravnikov in tehnikov, naj deželni odbor s posebnim ozirom na ponudbo V. Krisperja in kolikor mogoče varovaje deželni zaklad preskrbí nakup primerne zemljišča in to v potrjenje predloži deželnemu zboru, 4) deželni odbor naj v prihodnjem deželnem zborovanju predloži načrt in proračun stroškov za stavbo in notranjo opravo nove norišnice.

Potem je prišlo na vrsto poročilo finančnega odseka o vladni predlogi gledé izročitve deželne posilne delavnice v državno upravo, deželni zbor je vsled tega poročila sklenil sledeče:

I. Očrtki o prisilno-delavnih (poboljševalnih) zavodov prevzemanji v državno upravo se tako, kakor jih slavna vlada predlaga, ne sprejmó.

II. Deželni odbor je pooblaščen, da nadaljuje sè sl. vlado razprave gledé izročitve deželne prisilne delavnice, in ima nalog, da pri tem na sledeče točke ozirjeme:

1. Če je imovina, v katerej je zdaj prisilna delavnica, pripravna za deželno norišnico, naj se deželni odbor pogodi sè sl. vlado, da se ta imovina oprosti namena za prisilno delavnico.

2. Če bi pa poraba tega poslopja za deželno norišnico ne bila mogoča, naj deželni odbor za deželno premoženje, katero bode prešlo državi v svojino, t. j. za nepremično imovino, spadajočo k zdanjej deželnej prisilnej delavnici, pri sl. vladi primerno povračilo doseže.

3. Inventarske stvari deželne prisilne delavnice se morajo vsakako shodno obrniti na korist deželnemu zakladu.

4. Razen zavéz nasproti dejanski služočim ljudem zdanje deželne prisilne delavnice prevzame država tudi dolžnosti, kar se jih tiče dozdanje uprave, namreč pokojnine, opravnine in miloščine.

5. Če država imovino spadajočo k zdanjej deželnej prisilnej delavnici prevzame, naj oddelek norišnice, ki se zdaj v prisilnej delavnici nahaja, do konca petletne dobe, za katero je sl. c. k. ministerstvo notranjih zadev z odlokom od dne 27. maja 1873. leta št. 4294. prijavljenim z dopisom sl. deželne vlade od 30. dne maja 1873. leta št. 4018, vmeščenje omenjenega norišničnega oddelka dovolilo, t. j. do novembra meseca 1878. leta tam ostane.

III. Deželni odbor bode v prihodnjem zasedanju o teh razpravah deželnemu zboru poročal in v potrjenje predložil njihov eventualni vspeh.

Konečno se je pričela rešitev poročila o deželno-odbornem delovanju za dobo od 1. julija leta 1874 do konca februarja leta 1875. Dotični sklepi se glasé tako-le:

C. k. vlada se naprosi, da bi skrbela za pospeševanje izvršitve postave o napravi novih zemljiških knjig. — Deželnemu odboru se naroča, naj se po vsi moči za to poteza, da se tudi Radoljskemu okraju posebno v Bohinji ter v davkarskem okraju Kranjskogorskem in drugim okrajem, na katere se je dosedaj malo oziralo, — po razmeri preobloženja odpiše zemljiški davek. — C. kr. vlada se naprosi z ozirom na obžalovanja vredne razmere na Gorenškem in na Notranjskem, naj si po vsi moči prizadeva, da se zavlečene obravnave zaradi odveze in uravnave zemljiških služnosti vendar enkrat končajo.

(16. [večerna] in zadnja seja 14. maja.) Nadaljevanje rešitve poročila o deželno-odbornem delovanju: C. kr. vladi se hvala izreče, da je v Črnomlju službo živinozdravnika ustanovila, ob enem pa se je vlada naprosila, naj tudi za Notranjsko ustanovi enako službo in za Dolensko še eno v Trebnem ali kakem drugem primernem okraju; — deželnemu odboru se je naložilo na to gledati, kako bi se jez Turnškega mlina pod Kostanjevico najbrže in najcenejše odpraviti dal; — c. k. vlada se je naprosila, da bi kar najhitreje mogoče predložila načrt postave o izsušenji Ljubljanskega močvirja; na to je gosp. načelnik deželne vlade omenil, da je načrt take postave že izdelan, in da ga ministerstvo pretresuje ter da misli, da se navedeni načrt čez leto predložil bode deželnemu zboru. — Dalje se deželnemu odboru ukaže, da se nemudoma loti izpeljave tehničnih pripravljavnih del za preložitve ceste čez Turjaški hrib, — da se loti preiskave, kako bi se cesta, ki pelje čez Wagensberg, skoz Lipinsko bukovje izpeljala, — da bi se cesta iz Litije čez Ponoviče na Savo in na Polšnik vvrstila v mrežo okrajnih cest, — da bi oživotvorila cesta čez Grosuplo na Krko, — in na tanko na to paziti, da se okrajne ceste strogo po postavi razdelujejo. — Ministerstvo za trgovino se naprosi, naj vodstvu Rudolfove železnice ukaže, da svoj kolodvor v Ljubljani odpre za splošno sprejemanje popotnikov in blaga. — Vsled predloga posl. Robiča je deželni zbor naložil deželnemu odboru, naj prihodnjič poroča o vspehu gledé izterjanja zaostanka vžitninskih prikklad poprejšnjih let, ki vsled deželno-odbornega poročila dne 21. julija 1874 znaša za deželni zaklad 51.195 gld. 87½ kr. in za zemljiško odvezni zaklad 77.781 gold. 80 kr., toraj skupaj 128.977 gold. 67½ kr. — Gledé Slapske vino- in sadjerejske šole se je naložilo deželnemu odboru, prevdarjati predlog vodje te šole zaradi uvedenja splošnega poduka o kmetijstvu s posebnim ozirom na to, ali bi

zadostoval samo teoretični poduk, ali bi se moral tudi praktični poduk vpeljati brez posebnih večih stroškov in v občo korist cele dežele, — dalje se je naročilo deželnemu odboru, naj ministerstvo o pravem času prosi za daljno državno podporo za Slapsko šolo, ter da naj hitro v red spravi pravne razmere z grofom Lanthieri-om. — Gledé izdavanja šolskih knjig je deželni zbor hvalo priznal deželnemu odboru za izdavanje dveh šolskih knjig in mu naložil ob enem, naj pospešuje kar je najbolj mogoče izdavanje šolskih knjig za nižo gimnazijo in nižo realko ter naj po nasvetu dr. Razlaga, — kateremu se je, ne vemo zakaj, potrebno zdelo, svoj predlog za slovensko-hrvatsko-srbski rečnik vtemeljevati v nemškem jeziku — izdā mali slovar različnih besed med slovenskim in hrvatsko-srbskim narečjem. — Gledé ljudskih šol se je ukazalo deželnemu odboru, naj se vzajemno z deželnim šolskim svetom za to briga, da bi se že zdaj previsoke naklade za ljudske šole za naprej v toliko ne povišale, da ne bi se vsled tega že zdavnej prenapeta davkoplačevalna moč našega ljudstva popolnoma izerpila, ukazalo se je deželnemu odboru dalje, naj v sporazumljenji z deželnim šolskim svetom za to skrbi, da bi se nadzorovanje ljudskih šol bolje in natančneje vršilo, kakor se to zdaj godi. — Potem je odsek za poročilo o deželno-odbornem delovanju predlagal dva protesta, namreč: deželni zbor odločno protestuje zoper to, da se je slovenski jezik kakor učni jezik odstranil na Ljubljanski učiteljski vadnici, na Kranjski realni gimnaziji in na Ljubljanski realki, — in deželni zbor dalje z vso odločnostjo in z vso energijo protestuje v obče, posebno pa zoper ta način, po katerem se zdaj slovenščina kakor učni predmet iz Ljubljanske realke izriva; predloga oba sta se sprejela, akoravno je pl. dr. Schrey izrekel, da se njegova stranka ne vdeleži teh protestov.

Potem je prišlo na vrsto poročilo občinskega odseka gledé premembe občinskega področja. Stvar je jako važna in precej obširna, a resolucije, katere je poročevalec grof Thurn predlagal, se vendar niso sprejele, temveč celo poročilo se je po nasvetu viteza Langerja izročilo deželnemu odboru s tem, naj ga morda porabi, kedar bode z vlado stopil v dogovor zavolj premembe občinskega področja; poročali bomo toraj o tem važnem predmetu tedaj, kedar se obravnaval bode pri deželnem odboru.

Gledé Murnikovega predloga zavolj železnic je deželni zbor sklenil, naj se vlada nujno prosi, da bi državnemu zboru v prihodnjem zborovanju brž predložila načrta postav o železnični črti Trbiž-Potablo in pa Ljubljana-Munjara ali Karlovec, enaka peticija naj deželni odbor tudi predloži obema zbornicama državnega zbora in naj v peticijah povdarja posebno tudi to, da bi železnica iz Trbiža v Potablo in Dolenska železnica le sredstva bila, katerih naj se vlada brez odlašanja za izdatno olajšanje gospodarske krize poslužuje. (Škandal, ki ga je pl. dr. Schrey kot zastopnik one stranke, ki po njegovem govoru reprezentira kapital in inteligencijo(?!), pri tej priliki napravil, je nek dopis iz Ljubljane že v zadnjih „Novicah“ popisal.)

Vsled vloge Schivitz-a & Comp. v Trstu za pospešitev železniške črte iz Trsta v Ajdovščino je deželni zbor pripoznal, da bi ta črta iz Trsta po Vipavski dolini v Ajdovščino promet pospeševala in ne le mnogim krajem v primorji, ampak tudi posebno Vipavski dolini v materijelnem obziru koristila in deželnemu odboru naložil, to izjavo naznaniti Šivicu in pa dotičnim občinam Kranjskim priporočati, naj po svoji moči podpirajo to podvzetje. — Peticiji občin Col in

Podkraj zavoljo mitnine na Hruševski cesti se izročite c. kr. vladi s priporočilom, da se Coljanom in Podkrajcem odvzame breme očitno previsoke mitnine na ta način, da bi mitnino na Coljski mitnici kamor koli gredé le enkrat odrajovali.

Dopis deželnega šolskega sveta gledé pokojnine za učitelja Jožefa Krausa se je izročil deželnemu odboru v rešitev.

Prošnji občine Šentjurske pod Kumom ter Idrijskega okrajno-cestnega odbora zavolj podpore za občinske ceste ste se izročili deželnemu odboru v rešitev s tem, da naj podpora dá, ako bo to za potrebno spoznal.

Prošnja občine Novomeške za vrstjenje v viši tarifni razred gledé vkvartiranja vojakov se toplo priporoča c. kr. vladi; isto tako prošnja slepega Jožefa Birmana v Cirknici z dostavkom, naj mu vlada dovoli podporo iz ustanovskega zaklada za slepe.

Prošnja Janeza Stanovnika iz Samatore, ki meri na to, da bi notar Mulej na Vrhniki pisma narejal v slovenskem jeziku, se je odstopila Kranjski notarski kamori za vvaženje in v uradno postopanje. — C. k. vladi isto tako v vvaženje in v uradno postopanje so se izročile prošnje občin Vipavskega okraja, župana Šmarskega in Horjulskega gledé slovenskega uradovanja pri c. kr. uradih. — Konečno se je Tavčarjev predlog, naj se pogorelcem v Mavčičah nakloni denarna podpora 1000 gold., izročil deželnemu odboru, ter v ta namen dovolil kredit 1000 gold. za leto 1875.

Ko so bila vsa opravila zborova končana, je deželni glavar zahvalo izrekel poslancem za marljivo delovanje, vladnemu načelniku pa za zagotovilo vladne podpore; vladni načelnik je na to ponavljal svoje zagotovilo; in ko je konečno še dr. Razlag zborovemu predsedniku hvalo izrekel za „nepriistransko“ vodenje zborovih obravnav, se je zborovanje končalo s trikratnimi slava-klici presvitlemu cesarju.

Deželni zbor Goriški.

V 4. seji 13. t. m. je odgovoril ces. komisar interpelaciji dr. Lavrič-evi zadevajoči slovenske porotnike za Slovence. Ker živé v 4 okrajih Lahi in Slovenci pomešani, ni mogoče — pravi vlada — sestaviti čisto slovenska imenika porotnikov. Tudi ni moč (zakaj?) sestaviti posebnega slovenskega odbora porotnikov in posebnega italijanskega: tacega pa tudi ne, da bi vsi porotniki znali slovenski in italijanski jezik; tedaj da ne ostane družega, ko posluževati se zapriženega tolmača. Enaki — pravi vlada dalje — so zadržki, kar se tiče slovenskega obravnavanja sè slovenskimi strankami. — Če se pa imenik porotnikov Slovcem ne zdi pravičen, ali če je pomanjkljiv, naj se pritožijo proti njemu po postavi itd. (Vse preveč besedi in dokazov (!) za goli — „ne“.) — V tej seji je poslanec Faganel vprašal vladnega komisarja, ali se Trnovski gozd (1½ uro proti severoizhodu od Gorice) oskrbuje po kakem določenem gospodarstvenem načrtu, in, če se, je li nadejati se, da je to tako oskrbovanje gozdu na korist? Misli li vlada skrbeti za to, da bo Trnovski gozd zadostoval najprej kmetijskim potrebam naše dežele, in hoče li občinam blizu tega gozda ležečim polajšati nabiranje potrebnega lesu? (Odgovor je obečal vl. kom. za drugo priliko.) — Še dve interpelaciji naj semkaj postavim, dasiravno niste bili sproženi v tej 4. seji. Prva zadeva nemščino v ljudskih šolah na kmetih. V državnem zboru dovoljena podpora 8000 gold. za naše ljudske šole se namreč rabi za to, da se s tem denarjem podkopa

učitelji, da nemški jezik učé. Interpelantje (5 slovenskih poslancev) zahtevajo, da naj se omenjena državna podpora porabi za prave in nujne šolske potrebe, in ne za nemški poduk, ki omiko zadržuje. — Drugo interpelacijo so stavili dr. Lavrič in 4 drugi slovenski poslanci ljudskim učiteljem na korist. V Goriško-okoličnem in Sežanskem okraji niso učitelji že dalj časa mesečne plače dobili. Interpelanti prašajo, kaj vlada dela, da ne priskrbi denarja. (Med tem je denar došel in vsi učitelji dobodo plačo.) — V 4. seji je rešil zbor tudi mnoge račune in proračune, razne peticije i. dr. r.

Deželni zbor Dalmatinski.

Zavoljo nazočnosti presvitlega kralja Franc Jožefa v Dalmaciji, ki je pozornost cele dežele le na ta srečni dogodjaj koncentrirala, se je deželni zbor Dalmatinski še le po odhodu Njegovega Veličanstva začel 19. maja.

Zabavno berilo.

Iz sodnijskega življenja.

Po spominu skušenega starega pravnika.

Spisuje Jakob Aléšovec.

III.

Ponarejeni bankovci.

(Konec.)

Nekako nezadovoljen pogledam učitelja. Ta je tudi nekako osupnjen, da ploše za tisk bankovcev ni najti, in stoji, kakor da bi kaj premišljeval.

„Stojte, gospod sodnik,“ spregovori naglo, „še en kraj vem, kjer sem enkrat videl Jonasa se muditi. Za plošo bi bilo morda tu premokrotno, bi se je utegnila rja prijeti. Idite z mano, prosim, ne daleč od tu.“

Vse, kar smo tu našli, seboj vzemši gremo za učiteljem, ki nas pelje proti neki sušilnici za sadje, kakoršne se nahajajo po kmetih. Ta je stala na Jonasovem posestvu. Vrata so zaprta z zapahom, a par vdarcev s rovnico in razbite so. V notranjem prostoru je navadno sušilno orodje, med katerim ne najdemo, česar iščemo. Al na zidu, kjer je naslonjen na-nj počezni brun, ošlatam jaz nekaj čveterovoglatega in ko to spravim na dan je v mojih rokah zaželjena ploša, v katero je zdolben bankovec za deset goldinarjev; tudi še drugo ploščico najdemo, ki je bila za vodeni tisk, in tako smo ogrenili vso fabriko za izdelovanje desetakov.

Nihče ni bil tega bolj vesel, kakor jaz. Zdaj sem imel vse dokaze zoper krčmarja in Jonasa v rokah in Linarju je napočil dan prostosti in opravičenja. Izročivši učitelja jetničarju, ker sem ga moral zapreti, odprem še v hruški najdeno škrinjico z dletom, kar je šlo težko. Tu najdem več pisem, računov in tudi nek zapisnik, v katerem je bilo zapisanih več imen in pri vsakem znesek, katerega je prejel v ponarejenih bankovcih. S pomočjo učitelja, ki mi pojasni, kar nisem prvi hip umel, zasledimo kmalo vse ude te skrivne družbe razen dveh, ki sta nam jo na Turško vpihala.

Ko sem Jonasu in krčmarju vse to pokazal, kar sem našel, in ko so tudi nekateri izmed prijetih izpečevalcev jima naravnost v obraz povedali, da so od njih ponarejene bankovce prejemale in zan-je tudi njima skupljeni denar, odstevši svoj zaslužek odrahtovali, je vpadla predrznost in obstala sta mi vse, česar sta bila dolžena.

Razume se samo po sebi, da je bila meni prva skrb, dokazati Linarjevo nedolžnost. Ko mu naznamim, da je prost in sijajno opravičen, se milo nasmeje in pravi:

„Saj sem vedel, da tako mora priti. Samo če ne bo prepozno! Kdo bo povrnil moji družini zgubo, ki jo je po krivem trpela!“

„Odškodvati boste iz Jonasovega premoženja“, ga tolažim jaz, „zato je že skrbjeno.“

Ko se je po trgu zvedelo, da bo Linar iz ječe izpuščen, ker se je dokazalo, da je popolnoma nedolžen, je privrelo vse, kar je moglo na noge, k ječi in ko se odpro vrata in se on pokaže bled in shujšan, vse kriči:

„Po Jonasu! Obesite njega in njegovo babo in krčmarja vstric nju. Žažgite mu hišo!“

Vendar se poleže hrup toliko ali premeni marveč v slavo-klice Linarju, katerega spremi vsa množica domu. Kaki občutki so sprehajali njega in družino njegovo, ko se je po dolgem zaporu vrnil k nji, tega popisati nisem v stanu. Obrtnija njegova, ki je med zaporom njegovim čisto propadla, se je brž zopet povzdignila, kajti vse je vrelo k njemu. Tudi zdravje njegovo in rodovine se je naglo zboljšalo in še predno je bila čez Jonasa in njegovo družbo sodba izrečena, je bil Linar že zopet na trdnem. Vrh tega mu je bilo iz prodanega posestva Jonasovega pripoznanih 2000 gld. odškodovanja, katere je pa blagi mož — razen 400 gl, za ktere je bil ogoljufan — podaril zapuščenim Jonasovim otrokom, ktere je vzela neka bližnja žlahtnica k sebi. To mu je pridobilo še večje spoštovanje po vsem okraju.

Jonas in krčmar sta bila zarad hudodelstva ponarejevanja bankovcev obsojena v težko ječo na vse žive dni, žena Jonasova pa kot sokriva hudodelstva izdavanja teh bankovcev na 7 let težke ječe. Učitelj je dobil le eno leto, ker je pomagal izdatno, da je bilo gnjezdo bankovčarjev vničeno. Ko je svojo kazen prestal, sem mu preskrbel jaz v drugem zelo oddaljenem kraju učiteljsko službo in sem imel zadostenje, da se je popolnoma poboljšal in se poprijel svojega posla z vso marljivostjo.

Naši dopisi.

Od meje Koroške. (Pogled v Celovec.) Iz Celovca nam je došla tako čudna novica, da nam kri sili v obraz — jeze in sramote. Posrečilo se je namreč pri zadnjih mestnih volitvah v Celovcu tamošnjim rodoljubom, zlasti neutrudljivemu našemu Einspielerju, spraviti v mestni zastop vsaj enega Slovence — gosp. Rosbacherja. To nas je jako razveselilo, in je prav in dobro, da sedi v mestnem zboru Celovškem tudi en Slovenec, saj je vsa okolica njegova sedaj še slovenska, in tretjina prebivalcev Koroške dežele je še zmirom slovenska. Al čujte! — kar zdaj pride, to preseže vse, kar smo Slovenci dozda sramotivnega doživeli: Celovski mestni očetje grozijo, da hočejo vsi odstopiti, ako se g. Rosbacher prostovoljno ne odpove svojemu mandatu! — Vse eno je, ali izvršijo to, s čemur žugajo ali ne; že to grozenje samo na sebi je tako sramotenje slovenskega imena, da ga mi Slovenci ne moremo in ne smemo tiho pogoltniti, ako imamo še trohico časti v sebi! Koroška dežela bila je nekdanj čisto slovenska. Naj Celovčani le gredó vèn proti Gospej sveti in ogledajo kamniti prestol s slovenskimi napisi, na katerega so Koroški vojvode stopali, kedar so pred zbranim ljudstvom vzeli gospodstvo dežele v last. Še pred sto leti je bilo Celovsko mesto bolj slovensko, nego nemško. Al nemčurji silijo z germanizacijo in s svojo znano brutaliteto čedalje bolj proti jugu in odrivajo slovenski živelj vedno dalje nazaj. Kakor je poturica desetkrat huja od pravega Turka, tako so tudi renegati (ponemčeni Slovenci) polni strupenega srda in zaničevanja do svojih slovenskih pra-